

ХРОНІКА

Павло АРТИМИШИН

ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: ХРОНІКА ПІДГОТОВКА ДО ПІДПИСАННЯ (2007–2013)

5 березня 2007 р.	Розпочато переговори щодо нового базового договору між Україною та ЄС, що замінив би чинну Угоду про партнерство та співробітництво.
2007–2011 рр.	Проведено 21 раунд переговорів щодо підготовки нового договору та 18 раундів щодо створення зони вільної торгівлі.
9 вересня 2008 р.	Під час Саміту “Україна – ЄС” у Парижі обома сторонами узгоджена назва майбутнього договору – Угода про асоціацію.
24 листопада 2009 р.	Замість Плану дій між Україною та ЄС (розрахований на 2005–2008 рр., до 2009 р.) набув чинності “Порядок денний асоціації Україна – ЄС”.
11 листопада 2011 р.	У ході 21-го раунду переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію, який відбувся у Брюсселі, були узгоджені усі положення тексту Угоди.
19 грудня 2011 р.	Під час Саміту “Україна – ЄС” у Києві керівництво України та Європейського Союзу офіційно заявили про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію.
30 березня 2012 р.	Глави делегацій на переговорах України та Євросоюзу у Брюсселі парафували Угоду про асоціацію.
19 липня 2012 р.	У Брюсселі представники України і Європейської комісії парафували текст Угоди про Зону вільної торгівлі між Україною та ЄС – невід’ємної частини Угоди про асоціацію.
20 червня 2013 р.	На офіційному сайті Комітету з євроінтеграції ВРУ було опубліковано текст Угоди про асоціацію України – ЄС українською мовою.
21 листопада 2013 р.	Прем’єр-міністр України Микола Азаров офіційно оприлюднив розпорядження про призупинення процесу підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Євромайдан (21 листопада 2013 р. – 23 лютого 2014 р.)

21 листопада 2013 р.	У відповідь на політику уряду, біля стели на Майдані Незалежності зібрались перші мітингувальники, які вимагали підписання Президентом України Віктором
----------------------	---

	Януковичем Угоди про асоціацію на Саміті Східного партнерства у Вільнюсі (запланований на 28–29 листопада 2013 р.). Схожі мітинги розпочались і в інших містах України. Такі акції протесту отримали назву “Євромайданів”.
22–23 листопада 2013 р.	Географія протестів за продовження євроінтеграції України поширилась, кількість мітингувальників надалі збільшувалась. Прихильники влади почали збиратись на власні, переважно проплачені, мітинги (т. зв. “Антимайдани”).
24 листопада 2013 р.	В областях Західної та Центральної України пройшли масові мітинги на підтримку євроінтеграції України. До прикладу, у Києві велика хода та мітинг на Майдані Незалежності зібрали більше ніж 100 тис. громадян України, а на Євромайдані у Львові перебувало бл. 20 тис. мітингувальників. Меншими за чисельністю були Євромайдани в обласних центрах Східної України: у Харкові налічувалось бл. 1000 мітингувальників, а у Донецьку – бл. 200, стільки ж – у Луганську. Основну частину протестувальників по всій Україні становили студенти ВНЗ. Мали місце й сутички: зокрема між прихильниками євроінтеграції та донськими козаками у Луганську, а також між мітингувальниками та спецпідрозділами “Беркуту” і міліції в Києві.
25–27 листопада 2013 р.	У Києві та в інших містах України відбулись попереджувальні страйки, продовжувались акції протесту на Євромайданах. У Києві відбулось об’єднання двох майданів в один: учасники “партійного” Євромайдану припинили акцію протесту на Європейській площі і, прибравши партійну символіку, приєдналися до протестувальників на Майдані Незалежності, які до цього проводили акцію під гаслом “Без політиків”. Серед основних вимог мітингувальників були: відставка уряду М. Азарова та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
28–29 листопада 2013 р.	Продовжувались загальні студентські страйки в Україні. Проходили пікети і за кордоном, у т. ч. у Вільнюсі, де у цей час перебував на Саміті Східного партнерства Президент України В. Янукович. Угоду про асоціацію між Україною та ЄС він так і не підписав. Ввечері 29 листопада на Євромайдані відбувся великий мітинг. Участь у заході взяли лідери трьох опозиційних партій (від ВО “Батьківщина” – А. Яценюк, від партії “УДАР” – В. Кличко, від ВО “Свобода” – О. Тягнибок), а також екс-глава МВС Юрій Луценко. Опозиціонери пояснили, що у Верховній Раді будуть вимагати дострокових виборів.

30 листопада 2013 р.	У ніч на 30 листопада начальник ГУМВС України в Києві Валерій Коряк віддав наказ про застосування сили під час розгону Євромайдану в Києві. Близько 4 години ранку, коли на Майдані Незалежності залишалося приблизно 400 протестувальників, площу оточили озброєні бійці “Беркуту” і силою витіснили людей з площі. Під час цього бійці “Беркуту” застосовували вибухові пакети, били людей кийками, скидали людей на землю з постаменту монументу Незалежності. Серед мітингувальників було багато поранених. До 4:30 бійці “Беркуту” повністю оточили площу, витіснивши учасників Євромайдану та пропустивши комунальників нібито для встановлення Новорічної ялинки, яку згодом назвали “Кривавою”. Близько 5 ранку “Беркут” зачищав Хрещатик, б’ючи кийками та нецензурно лаючи присутніх там громадян. Частина людей, які втекли від підрозділу міліції “Беркут”, знайшла прихисток на території Михайлівського Золотоверхого монастиря.
1 грудня 2013 р.	Події попереднього дня обурили українську громадськість, у центрі Києва відбулось кількасот тисячне Всеукраїнське віче, було поновлено мітинги на Майдані Незалежності. Організованою групою з 50–60 осіб у масках і касках було захоплено приміщення Київської міської держадміністрації (КМДА), однак згодом приміщення перейшло до рук мирних мітингувальників. Протестувальники розмістилися й у Будинку профспілок, де було створено Штаб національного спротиву – координаційний центр Євромайдану. Групою молодиків було здійснено спробу штурмувати будівлю Адміністрації Президента України. Представники опозиції, зокрема Петро Порошенко, закликали людей не піддаватись на провокації та не йти на штурм, однак чимало з них були налаштовані радикально. Сутички під Адміністрацією завершилися розгоном мітингувальників “Беркутом” з вул. Банкової, що супроводжувався побиттям людей, у т. ч. й журналістів. Деяких активістів затримали правоохоронні органи. Події на вул. Банковій сьогодні часто розглядаються як спланована владою провокація, узгоджена із силовими структурами.
3 грудня 2013 р.	Голосуючи у Верховній Раді України про відставку уряду Миколи Азарова, “за” проголосувало лише 186 народних обранців і відповідно уряд, дії якого призвели до народного протесту, за рішенням депутатів, залишився працювати. Відповідно до закону, ініціювати відставку уряду Азарова у 2013 р. уже не було можливо.
4–7 грудня 2013 р.	Продовження акцій протесту на Майдані Незалежності. Розпочались пікетування будівлі Генеральної прокуратури

	України з вимогами звільнення затриманих напередодні активістів.
8 грудня 2013 р.	У Києві на Майдані Незалежності пройшов задалегідь оголошений “Марш мільйона”, на який зібралися за різними оцінками від кількадесят до кількох сот тисяч людей. По завершенні офіційної частини заходу мітингувальники рушили на вулиці урядового кварталу, де створили та збудували кілька блокпостів та барикад, зокрема на вул. Грушевського, Лютеранській, Круглоуніверситетській та перехресті Шовковичної і Богомольця. Ввечері декілька невідомих активістів, застосовуючи троси, повалили пам’ятник Леніну на бульварі Шевченка у Києві.
9–10 грудня 2013 р.	Вранці 9 грудня спецпідрозділ внутрішніх військ МВС “Тигр” та внутрішні війська прорвали блокаду військової частини у Василькові, де місцеві мешканці з 4 грудня безперервно блокували автобуси зі спецпризначеннями. Внаслідок прориву блокади влада змогла привезти в центр столиці 18 одиниць військової техніки та автобуси з військовослужбовцями та спецпризначеннями. Новоприбулі силовики почали перекривати шляхи до Хрещатика та Майдану Незалежності (з боку Михайлівської вулиці). Із настанням темряви внутрішні війська та спецпризначенці розпочали атаки на блокпости та барикади Євромайдану в урядовому кварталі, де до ранку 10 грудня було знищено усі барикади.
11 грудня 2013 р.	У ніч на 11 грудня силовики зробили спробу штурму Євромайдану, розпочавши наступ з боку вулиць Інститутської та Європейської площі, а також було здійснено спробу штурму будівлі КМДА. Однак, завдяки трансляції подій через Інтернет, до ранку периметр Євромайдану активістам вдалось стабілізувати, і нападники покинули Хрещатик.
13 грудня 2013 р.	Президент України В. Янукович прийшов вперше на круглий стіл із лідерами опозиції (А. Яценюком, В. Кличком, О. Тягнибоком), але переговори, за свідченням В. Кличка, не принесли результату.
14 грудня 2013 р.	На протигагу Євромайдану, влада запланувала провести масштабний провладний мітинг на Європейській площі у Києві, незважаючи на те, що Окружний адміністративний суд міста Києва за позовом КМДА заборонив по 7 січня 2014 року проведення на ній будь-яких зібрань. Антимайдан зібрав 14 грудня, за даними з різних джерел, 30–60 тис. людей, вихідців здебільшого із Східної України, переважна більшість з яких були проплачені.
15 грудня 2013 р.	У Києві відбулось чергове Народне віче, яке визначило цей день “Днем гідності”, і висловило протест щодо

	можливості підписання В. Януковичем угоди про вступ України до Митного союзу.
17 грудня 2013 р.	В. Янукович відвідав з візитом Москву. Ходили чутки про можливе підписання главою України документів, пов'язаних із членством у Митному союзі (МС). Однак під час зустрічі В. Путіна та В. Януковича, серед 14 підписаних в результаті документів в жодному не йшлося про МС. Натомість сторони домовились про нову ціну на газ – у першому кварталі 2014 р. 268,5 доларів США за 1000 кубометрів, і яка мала переглядатися щоквартально. Також було домовлено про зняття усіх торгівельних обмежень між Україною та Росією. Окрім цього, передбачалось, що уряд РФ розмістить 15 млрд доларів США із власних резервів Фонду національного добробуту у державних цінних паперах України. Обидві сторони оголосили про початок нової епохи у відносинах обох країн.
22 грудня 2013 р.	Народне віче на Євромайдані у Києві ухвалило резолюцію про створення загальнонаціональної позапартійної громадської організації ВО “Майдан” з метою поглиблення, розширення та подальшої координації діяльності Євромайдану. Учасники ж Антимайдану згорнули своє наметове містечко, яке розміщувалось напередодні у Маріїнському парку на підтримку курсу президента Януковича.
29 грудня 2013 р.	Активісти т. зв. “Автомайдану” – однієї зі структурних одиниць Євромайдану, що складалась із організованих колон автомобілістів – провели мирний автопробіг до приватної резиденції В. Януковича у Межигір’ї (с. Нові Петрівці Вишгородського району Київської області), однак за 300 метрів до будинку Віктора Януковича мітингувальників зустріла стіна з автобусів та внутрішніх військ. Проте агресії ні з боку військ, ні з боку мітингувальників не було. Як і планувалось, акція пройшла мирно та без інцидентів. На акції виступили політики, лідери опозиції, громадські активісти та інші учасники акції. Пізніше акція вирушила до будинку Віктора Медведчука, а потім до Миколи Азарова.
16 січня 2014 р.	На засіданні Верховної Ради України з порушенням установленної процедури голосування було прийнято 10 законів, направлених на звуження конституційних прав і свобод громадян: обмеження свободи мирних зібрань; обмеження свободи слова у ЗМІ; заборона збору інформації про майновий стан суддів, правоохоронців та членів їх родин; прийняття законів про екстремізм, який міг бути використаний проти учасників мирних протестів; реєстрація як “іноземних агентів” організацій, які отримують допомогу від закордонних організацій та громадян; введення

	податкових механізмів обмеження фінансової допомоги для громадської активності. Опозиція назвала ці події державним переворотом і путчем. Автори ж закону (представники Партії регіонів) назвали голосування легітимним.
19 січня 2014 р.	На чергове недільне Народне віче у Києві зібралось кілька десятків тисяч мітингувальників, які висловили власне обурення законами, прийнятими 16 січня (їх назвали “диктаторськими”). Поступово мирний мітинг переріс в жорстке протистояння з міліцією та внутрішніми військами. Бл. 15 години група радикально налаштованих активістів із “Правого сектора” спробували штурмувати кордон охорони до урядового кварталу на вул. Грушевського. У результаті протистоянь радикали підпалили автобус “Беркута”, а самих силовиків закидали петардами та бруківкою. Натомість спецпризначенці застосували проти активістів спецзасоби і водомет, який при температурі атмосферного повітря нижче 0°C (що мала тоді місце), згідно з чинним законодавством, використовувати заборонено.
22 січня 2014 р.	Під час протистоянь на вул. Грушевського з’явилися перші загиблі мітингувальники. Вогнепальною зброєю було вбито Сергія Нігояна, вірменина за походженням, та Михайла Жизневського, білоруса. Отримавши поранення, наступного тижня померли в лікарнях Роман Сеник та Олександр Бадера. Цього ж дня у лісосмузі в Бориспільському районі Київської області було знайдено тіло Юрія Вербицького, уродженця Львова, що був викрадений з Олександрівської лікарні. Після перемовин між владою та опозицією було озвучено пропозицію зібрати найближчим часом засідання Верховної Ради України для скасування ухвалених “диктаторських” законів.
22–27 січня 2014 р.	Активісти захопили низку адміністративних споруд у Києві (будівлі Міністерства енергетики та вугільної промисловості та Міністерства юстиції), а також деякі обласні держадміністрації (всі західноукраїнські ОДА, крім Закарпатської, та Чернігівська з Полтавською). На півдні захоплення не відбулися. Черкаську ОДА міліція відбила і почала зачистку серед населення. У всіх областях, окрім Донецької і Криму, проходили мітинги на підтримку Євромайдану.
28 січня 2014 р.	Глава уряду Микола Азаров подав у відставку. Того ж дня Президент України Віктор Янукович підписав указ про відставку М. Азарова з посади прем’єра. В. о. прем’єр-міністра став віце-прем’єр-міністр Сергій Арбузов. На позачерговій сесії Верховна Рада конституційною більшістю в 361 голос прийняла закон № 732-VII “Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України”,

	яким скасувала дев'ять законів, прийнятих 16 січня (окрім Закону про Держбюджет та Закону про амністію).
18–20 лютого 2014 р.	Вранці 18 лютого мітингувальники розпочали ходу до Верховної Ради України, де депутати повинні були розглянути зміни до Конституції України щодо обмеження повноважень Президента. Однак, за вказівкою голови ВРУ В. Рибака, канцелярія Верховної Ради відмовилась навіть реєструвати цей документ, що обурило протестувальників і вкотре призвело до зіткнень із силовиками. В результаті протистояння мітингувальників було витіснено до Майдану Незалежності, а більше 20 осіб було вбито вогнепальною зброєю. Протягом 19 лютого протестувальники втримували позиції на Майдані Незалежності, тоді як силові структури розпочали підготовку до “анти-терористичної операції”. Переговори лідерів опозиції з Януковичем залишилися безрезультатними. Вранці 20 лютого протестувальники перейшли у контрнаступ і, незважаючи на значні втрати, змогли зайняти Український Дім, Жовтневий палац та відтіснити силовиків до урядового кварталу. У ці дні загалом було вбито близько сотні протестувальників і кілька сотень було травмовано. Ввечері 20 лютого Верховна Рада України прийняла постанову “Про засудження застосування насильства, яке призвело до загибелі мирних громадян України”. Цей правовий акт визнав, що дії силових структур були незаконними.
21 лютого 2014 р.	Під час переговорів з врегулювання політичної кризи у державі за участю президента України В. Януковича, лідерів опозиції (А. Яценюка, В. Кличка, О. Тягнибока), представників Європейського союзу і Російської Федерації сторони домовилися про парафування Угоди щодо врегулювання кризи в Україні. Відповідно до угоди, протягом 48 годин з моменту її підписання мала б відновити дію Конституція України в редакції 2004 р. та сформовано новий коаліційний уряд; до вересня 2014 р. треба було провести конституційну реформу; до грудня 2014 р. – провести позачергові президентські вибори; також треба прийняти нове виборче законодавство та обрати новий склад ЦВК; провести розслідування випадків насильства під наглядом Ради Європи; також влада та опозиція домовилися від силових дій. Угоду було засвідчено главами МЗС Польщі та Німеччини, представником МЗС Франції, представник від Росії відмовився її підписати. Верховна Рада (“за” 386 депутатів) проголосувала Постанову про відновлення легітимного Конституційного ладу (в редакції від 8.12.2004). Увечері на Майдані Незалежності

	відбувся велелюдний мітинг, під час якого вже після виступу лідерів опозиції на трибуну піднявся один із сотників “Самооборони Майдану” Володимир Парасюк і проголосив ультиматум: або до ранку В. Янукович йде у відставку, або “Самооборона” піде на штурм. Виступ сотника був гаряче підтриманий Майданом.
22 лютого 2014 р.	Уночі В. Янукович покинув Київ та поїхав до Харкова, де мав відбутись місцевий з’їзд сепаратистів. Згодом його місцеперебування стало невідомим. Голова Верховної Ради України В. Рибак подав у відставку, і це рішення було підтримане 326 голосами “за”. Новим спікером було обрано Олександра Турчинова. Крім цього, ВРУ 328 голосами народних депутатів підтримала Постанову про усунення Віктора Януковича з посади Президента України, аргументуючи таке рішення самоусуненням Януковича від виконання своїх обов’язків та призначила позачергові вибори Президента України на 25 травня 2014 року. Під вечір з’явилося телезвернення В. Януковича, у якому той назвав події 18–20 лютого в Україні державним переворотом, порівнявши їх з приходом нацистів до влади у Німеччині, назвав депутатів, що вийшли з Партії регіонів, “зрадниками” та заперечив легітимність прийнятих Верховною Радою рішень.
23 лютого 2014 р.	Фракція Партії регіонів оприлюднила свою заяву, в якій усю відповідальність за ситуацію в Україні поклала на президента Віктора Януковича та його найближче оточення. Разом з цим, у залі ВРУ 285 голосами народних депутатів “за” спікера О. Турчинова було обрано в.о. Президента України на час до встановлення результатів перевиборів Президента 25 травня 2014 року.

Період після Євромайдану (25 лютого – 1 листопада 2014 р.)

25 лютого 2014 р.	Генеральний прокурор України Олег Махніцький повідомив, що Віктора Януковича оголошено у розшук за підозрою у масових вбивствах людей з обтяжливими обставинами відповідно до частини 2 статті 115 Кримінального кодексу.
27–28 лютого 2014 р.	Новим прем’єр-міністром України став Арсеній Яценюк, який чітко задекларував, що мета його політики – євроінтеграція України. Тим часом стало відомо, що В. Янукович знаходиться на території Росії, куди він прибув морем разом зі своїм сином Віктором. 28 лютого на російському телебаченні транслювалась прес-конференція экс-глави держави,

	у якій він знову зазначив, що є легітимним Президентом України, назвав рішення Верховної Ради незаконними та попросив владу Росії забезпечити йому особисту безпеку.
21 березня 2014 р.	У Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що стосується питань політичної взаємодії, безпеки та боротьби з тероризмом. З українського боку Угоду підписав прем'єр-міністр України А. Яценюк, зі сторони Євросоюзу – президент Ради ЄС Герман ван Ромпей, президент Європейської комісії Жозе Мануел Баррозу та глави держав та урядів країн, що входять у ЄС.
25 травня 2014 р.	Відбулись позачергові вибори Президента України, перемогу на яких одразу ж у першому турі здобув Петро Порошенко, отримавши 54,70% голосів виборців. Одним із пунктів його передвиборної програми було підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та у 5-річній перспективі розпочати переговори щодо повноцінного членства України в ЄС.
27 червня 2014 р.	У Брюсселі у рамках Саміту ЄС відбулось підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає створення повноцінної зони вільної торгівлі і стосується питань доступу на ринки, торгівлі енергоносіями, співпраці у сфері сільського господарства, транспорту, металургії, космосу, наукових досліджень, туризму, підприємницької діяльності, захисту інтелектуальної власності, порядку розгляду спорів та умов оподаткування. Крім цього, було підписано й “заключний акт” Угоди. З українського боку Угоду підписав Президент України П. Порошенко, зі сторони Євросоюзу – президент Ради ЄС Герман ван Ромпей, президент Європейської комісії Жозе Мануел Баррозу та глави держав і урядів країн, що входять у ЄС.
16 вересня 2014 р.	У виглядів телемосту через Skype між Києвом та Брюсселем відбулась синхронна ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Верховною Радою України (“за” – 355 голосів народних депутатів) та Європарламентом (“за” – 535 голосів парламентарів).
1 листопада 2014 р.	Набуло чинності тимчасове застосування Угоди про асоціацію (всі розділи Угоди, крім IV, який стосується Зони вільної торгівлі, що вступить у дію з 1 січня 2016 р.).